

mi'u's-şahîh'leri arasında benzerlikler bulunmaktadır. Tahkiksiz baskıları da olan *es-Sünen*'i Muhammed Sıddîk Hasan (Kanpûr 1293), Muhammed Ahmed Dehmân (baskı yeri yok, 1349), Abdullah Hâşim Yemânî el-Medenî (I-II, Kahire 1382/1962; Faysalâbâd 1404/1984), Fevz Ahmed ez-Zemerî ile Hâlid es-Seb' el-Alemî (I-II, Beyrut 1407/1987), Mustafa Dîb el-Bugâ (I-II, Dimaşk 1412/1991) ve Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî (I-IV, Beyrut 1421/2000) tahkik ederek neşretmiştir.

es-Sünen tarih boyunca ilmî değerine uygun bir ilgi görmemiştir. Bunda az sayıda hadis içermesi yanında eserin sonlarına doğru bazı düzensizliklerin bulunması ve muhtemelen tam tertip edilememesi etkili olmuştur. Eser yine de her dönemde okunmuş, birçok hadis derlemesine dahil edilmiş ve hakkında müstakil eserler yazılmıştır. İbn Hacer el-Askalânî, *el-Efrâdü'l-hisân min Müsnedi'd-Dârimî* ve *el-Ebdâlü'l-avâlî ve'l-muvâfaqâtü'l-hisân* adıyla çalışmalar yapmış ve *İthâfü'l-mehera bi-et-râfi'l-aşere* içinde *es-Sünen*'e de yer vermiştir (bk. İBN HACER el-ASKALÂNÎ).

Eseri Muhammed Naîm Atâ *el-Hallü'l-müdellet 'ale'd-Dârimî* (Luknov 1332, sadece bir cildi yayımlanmış) ve Nebîl b. Hâşim b. Abdullah el-Gamrî *Fethu'l-menân Şerhu'l-Müsnedi'l-câmî* (I-X, Beyrut 1419/1999) adıyla şerhetmiş, Abdullah Aydınli açıklama ve dipnotları ekleyerek Türkçe'ye çevirmiştir (I-VI, *Sünen-i Dârimî*, İstanbul 1994-1996). Eser hakkında Ahmet Yıldırım *Dârimî ve Sünen-i* (1990, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) ve Seyfürrahman Mustafa Zevâ'idü'd-Dârimî *'ale'l-Kütübü's-sitte mine'l-eḥâdisi'l-merfû'a* (Ümmü'l-kurâ Üniversitesi, Mekke 1397/1977; Dimaşk 1403/1983) adlarıyla yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Abdurrahman Dimaşkıyye ve Mîrfet Fâhûrî *Tertibü eḥâdisi ve âşâri Süneni'd-Dârimî*'yi (Riyad 1407/1987) ve Ahmed Abdülkâdir er-Rifâi *Fehârisü eḥâdisi ve âşâri Süneni'd-Dârimî*'yi (Beyrut 1409/1988) hazırlamıştır. Ayrıca İbnü'n-Nûr Muhammed b. Abdullah'ın "Şülâsiyyâtü'd-Dârimî" (*es-Sülâsiyyât*, nşr. Ali Rızâ Abdullah – Ahmed el-Bizra, Beyrut 1986, s. 49-62) ve Abdülhamid Şânûha'nın *Tahrîcü Şülâsiyyâtü'l-Buḥârî, et-Tirmizî, İbn Mâce, ed-Dârimî* (Beyrut 1405/1985) adlı çalışmaları vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Dârimî, *es-Sünen*, Kanpûr 1293, Mevlevî Ebû'l-Feth Muhammed Abdürreşid'in girişi, s. 7-10; a.e.

(trc. Abdullah Aydınli), İstanbul 1994, tercüme edenin girişi, I, 56-65; Şemseddin es-Sehâvî, *Fethu'l-muḡiş* (nşr. M. Abdülmuhsin el-Ketbî), Kahire 1388/1968, I, 84; Ali el-Kârî, *Mirkâtü'l-mefâtiḥ* (nşr. Sıdkî M. Cemîl el-Attâr), Beyrut 1412/1992, I, 72; Emîr es-San'ânî, *Tavziḥu'l-efkâr* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Medine, ts. (el-Mektebetü's-selefiyye), I, 37, 39; Abdülazîz ed-Dihlevî, *Bustânü'l-Muhaddisin* (trc. Ali Osman Koçkuzu), Ankara 1986, s. 92; Leknevî, *el-Ecvibetü'l-fâzıla* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Halep 1384/1964, s. 76; Sıddîk Hasan Han, *el-Ḥuṭta fi zikri's-şihâhi's-sitte*, Beyrut 1405/1985, s. 166; I. Goldziher, *Études sur la tradition islamique* (trc. L. Bercher), Paris 1952, s. 322-325; M. Zubayr Sıddîqî, *Hadis Edebiyatı Tarihi* (trc. Yusuf Ziya Kavakcı), İstanbul 1966, s. 108-109; Sezgin, *GAS*, I, 114-115; İsmail L. Çakan, *Hadis Edebiyatı*, İstanbul 1989, s. 92-94.

ABDULLAH AYDINLI

es-SÜNEN

(السن)

İbn Mâce'nin
(ö. 273/887)

Kütüb-i Sitte'ye dahil olan eseri.

Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı olarak kabul edilen eser, bazı âlimler tarafından babların fikhî bakımdan güzel sıralanması ve içinde mükerrer rivayetlerin bulunmaması sebebiyle diğer hadis kitaplarından daha kullanışlı görülmüştür. Sünnete önem verme, bid'atlardan, re'y ve kıyas-tan, sapkın fırkalardan kaçınma, iman, kader, önde gelen bazı sahâbîlerin değeri ve ilmin fazileti konularında 266 (veya 262) hadisin yer aldığı uzun bir mukaddime ile başlayan eser Muhammed Fuâd Abdülbâki'nin neşrine göre otuz yedi kitap, 1513 bab ve 4341 hadis; M. Mustafa el-A'zamî neşrine göre ise otuz iki kitap (Zehebî de bu görüştedir; bk. *A'lâmü'n-nübela'*, XIII, 280), 1515 bab ve 4397 hadis ihtiva etmektedir. Kendisinden nakledildiğine göre İbn Mâce eserini Ebû Zûr'a er-Râzî'ye sunmuş, o da beğendiği eserin zamanla birçok hadis kitabını gölgede bırakacağını söylemiş, ancak otuz kadar hadisin isnadını zayıf bulmuştur. Bazı âlimlerin zayıf kabul ettiği bu rivayeti Zehebî *Tezkiretü'l-huffâz*'da (II, 636) aynen nakletmekte, *A'lâmü'n-nübela'*'da ise (XIII, 278-279) eleştirmektedir. Zehebî'ye göre bu nakil doğru ise Ebû Zûr'a'nın sözünü ettiği otuz hadisin hiçbir değeri olmayan rivayetler olabileceğini, esasen bu eserdeki 1000 kadar rivayetin delil olma niteliğine sahip bulunmadığını, İbn Mâce'nin bu çalışmasına münker, az da olsa mevzû hadis almak suretiyle onun değerini düşür-

düğünü belirtmiştir. *es-Sünen*'i yayımlayan M. Fuâd Abdülbâki, Ahmed b. Ebû Bekir el-Büsîrî'nin *Mişbâḥu'z-zücâce fi zevâ'idü İbn Mâce* (II, 1520) adlı eserinde yer alan değerlendirmelerden faydalananarak *es-Sünen*'deki 1339 rivayetin *Kütüb-i Sitte*'den sadece bu eserde yer aldığını, bunlardan 428'inin râvisinin sika ve senedinin sahih, 199'unun isnadının hasen, 613'ünün isnadının zayıf, doksan dokuzunun isnadının çok zayıf, hatta asılsız olduğunu söylemektedir. Ebû Zûr'a er-Râzî eserdeki otuz kadar hadisin isnadını zayıf bulurken Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî bu kadar rivayetin mevzû olduğunu ileri sürmüştür. Muhammed Abdürreşid en-Nu'mânî, Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'nin mevzû kabul ettiği otuz dört hadis ile ilgili görüşüne eleştiriler yöneltmiştir (*el-İmâm İbn Mâce ve kitâbühû es-Sünen*, s. 192-222). Bazı âlimlerin mevzû olduğunu kabul ettiği hadisler hakkında İbn Hacer el-Askalânî çok zayıf ifadesini kullanmıştır (*Tehzîbü't-Tehzîb*, IX, 531). Bu değerlendirmeler ışığında eserde çok miktarda mevzû rivayet bulunduğu iddiasının doğru olmadığını söylemek mümkündür. V. (XI.) yüzyıl âlimlerinden Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî'nin eserlerinde *Sünen-i İbn Mâce*'den söz edilmemesi onun da diğer sünenler gibi İslâm dünyasında bu asırdan sonra yaygınlaştığı kanaatini uyandırmakta (Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 1132), öte yandan eseri İbn Hazm'ın görmemesi onun bu yüzyılda Endülü's'e henüz ulaşmadığını ortaya koymaktadır.

Daha önceleri *Şahîḥayn* ile *Sünen-i İbn Mâce* dışındaki üç sünen *el-Uşûlü'l-ḥamse* diye anılırken bilindiği kadıyla ilk defa İbnü'l-Kayserânî VI. (XII.) yüzyılın başlarında, *el-Uşûlü'l-ḥamse*'de bulunmayan birçok hadisi ihtiva etmesi dolayısıyla bunlara İbn Mâce'nin *es-Sünen*'ini ilâve ederek *Kütüb-i Sitte* adını vermiştir. İbn Mâce'nin eserinin *Kütüb-i Sitte*'ye dahil edilip edilmemesi konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu sebeple Endülü'slü muhaddis Rezîn b. Muâviye es-Sarakustî ve Mecdüddin İbnü'l-Esîr gibi âlimler Mâlik'in *el-Muvaṭṭa'*'ını, daha başkaları da Abdullah b. Abdurrahman ed-Dârimî'nin *es-Sünen*'ini İbn Mâce'nin eserine tercih etmişlerdir. *es-Sünen*'in günümüze ulaşmasını sağlayan yegâne râvisi, İbn Mâce'nin talebeleri arasında en meşhuru olan hadis hafızı Ebû'l-Hasan Ali b. İbrâhim el-Kattân el-Kazvîni'dir. Eserin diğer râvileri içinde nüshaları erken bir zaman-

da kaybolan Süleyman b. Yezîd el-Kazvî-nî, Ebû Ca'fer Muhammed b. İsâ el-Muttavvî el-Ebherî ve Ebû Bekir Hâmid el-Ebherî bulunmaktadır.

es-Sünen Delhi (1233, 1273, 1282, 1322/1905), Lahor (1311), Kahire (I-II, 1348; I-IV, 1354) ve Riyad'da (*Mevsû'atü'l-hadîsi's-Şe-rîf el-Kütübü's-Sitte* içinde, 2000, s. 2475-2754) yayımlanmış, ayrıca itinalı bir şekilde M. Fuâd Abdülbâki (I-II, Kahire 1372-1373; Ebû Hâcer Muhammed Saîd Besyû-nî bu neşrin fihristini yayımlamıştır [Beyrut 1987]), Muhammed Mustafa el-A'zamî (I-IV, Riyad 1404/1984, son iki cildi her kelimenin hangi hadiste geçtiğini gösteren ayrıntılı bir fihristle birlikte) ve Halîl Me'mûn Şiha (I-V, Beyrut 1416/1996, V. cildi fihristtir) tarafından neşredilmiştir. Liechtenstein'da bulunan Cem'iyetü'l-merkezi'l-İslâmî eserin otuz sekiz kitaptan ve 4485 hadisten meydana gelen farklı tertipte titiz bir neşrinin gerçekleştirmişti (1421/2000).

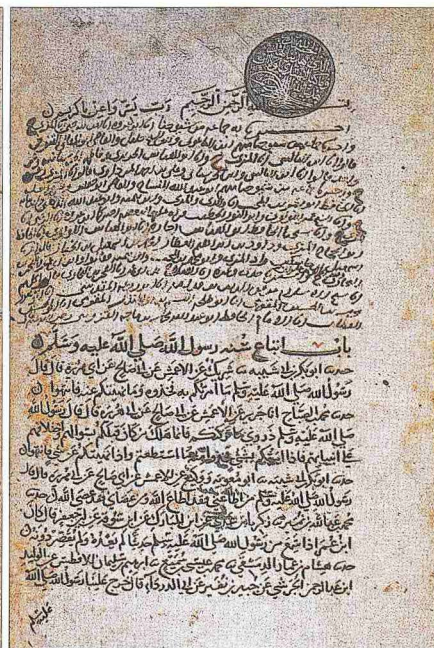
es-Sünen üzerinde daha çok şerh ve hâşiye türünde çalışmalar yapılmış olup bilinen en eski şerhi Moğultay b. Kılıç'ın *el-İ'lâm bi-sünnetihî 'aleyhisselâh* adlı beş ciltlik tamamlanmamış eseridir. Bunun müsvedde halinde iki ciltlik müellif nüshası Millet Kütüphanesi'nde (Feyzul-

lah Efendi, nr. 362, hicrî 737 tarihli), müellif nüshasından istinsah edilen üç ciltlik bir diğer nüshası Bankipûr'dadır (Kettânî, s. 404). Muhammed b. Hasan ez-Zebîdî'nin *Mâ ted'û ileyhi'l-hâce 'alâ Süneni İbn Mâce'si* de günümüze ulaşmıştır (nüshaları için bk. Sezgin, I, 288). Süyûtî'nin *Mişbâhu'z-zücâce 'alâ Süneni İbn Mâce* adlı şerhi *es-Sünen*'in Delhi 1282 (1865) tarihli baskısının hâmişinde yer almaktadır. Diğer çalışmaları arasında Muhammed b. Abdülhâdî es-Sindî'nin *Kifâ-yetü'l-hâce fî şerhi İbn Mâce* adlı şerhi / hâşiyesi (Kahire 1313; I-II, Beyrut, ts., [Dârü'l-cil]), Şerhu Süneni İbn Mâce el-Kazvî-nî ismiyle) mevcut olup bu çalışma Halîl Me'mûn Şiha'nın *es-Sünen* neşriyle de basılmıştır (I-IV, Beyrut 1416/1996). Eserin en son şerhlerinden biri, Safâ ed-Davî Ahmed el-Adevî'nin *İhdâ'u'd-dibâce bi-şerhi Süneni İbn Mâce'sidir* (I-V, Bahreyn 1422/2001). *es-Sünen*'in yayımlanan ilk dört cildinde sadece 266 hadisin şerh edildiği Muhammed b. Ali b. Âdem b. Mûsâ'nın *Meşâriku'l-envâri'l-vehhâce ve me-tâli'u'l-esrâri'l-behhâce fî şerhi Süneni'l-İmâm İbn Mâce* adlı eserinin (Riyad 1427/2006) tamamlandığı zaman oldukça geniş bir şerh olacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca Vahîduzzamân Han'ın *Ref'u'l-'acâce'si* (Kahire 1313, Hintçe tercümesiyle

birlikte), Abdülganî b. Ebû Saîd ed-Dihlevî el-Müceddedî'nin *İncâhu'l-hâce* adlı hâşiyesi (Delhi 1273, 1282), Muhammed b. Abdullah Pencâbî Hazârevî'nin *Miftâhu'l-hâce'si* (Lucknow 1315), Süyûtî'nin eserinin özeti mahiyetinde olan Dimnâtî'nin *Nû-rü Mişbâhi'z-zücâce 'alâ Süneni İbn Mâce'si* (Kahire 1299) ve Sibt İbnü'l-Acemî'nin, *el-Havâşî (Ta'lik) 'alâ Süneni'l-hâfız İbn Mâce'si* (Millet Ktp., Feyzullah Efendi, nr. 496) zikredilebilir. Eser üzerindeki en son hâşiyelerden biri de Muhammed el-Hafîd b. Abdüssamed Kennûn'un *İthâfû zi't-teşevvuk ve'l-hâce ilâ karâ'ati Süneni İbn Mâce* adlı eseridir (tas-hih: Abdüssamed el-Aşşâb, I-VII, Mağrib 1421-1426/2000-2005). Bunlardan başka İbnü'n-Ni'me diye bilinen Ebû'l-Hasan Ali b. Abdullah b. Halef el-Endelûsî ve Hanbelî fakihî Mes'ûd b. Ahmed el-Hârisî'nin de (*İzâhu'l-meknûn*, II, 28) *es-Sünen*'i şerh ettikleri kaydedilmekte, Demîrî'nin beş cilt kadar olduğu belirtilen *ed-Dibâce* adlı tamamlanmamış bir şerhinden söz edilmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1004). Haydar Hatiboğlu eseri *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi* adıyla Türkçe'ye çevirmiş ve şerhetmiştir (I-X, İstanbul 1982-1983).

Eser hakkında zevâid ve ricâl türü çalışmalar da yapılmış olup İbnü'l-Kattân el-Mağribî'nin *Ziyâdâtü Ebi'l-Hasan el-Kattân 'alâ Süneni İbn Mâce'si* (nşr. Misfir b. Gurmullah ed-Dümeynî, Riyad 1412/1991), Heysemî'nin *Zevâ'idü İbn Mâce 'ale'l-Kütübü'l-hamse'si* (Âsafiye Ktp., nr. 632/1, hadis, nr. 410) ve İbnü'l-Mülâkân'ın, *es-Sünen'in Kütüb-i Sitte'*ye dahil diğer beş esere olan zevâidini şerh etmek üzere kaleme aldığı *Mâ temes-sü ileyhi'l-hâce 'alâ Süneni İbn Mâce'si* (Edirne Selimiye Ktp., nr. 487) bunlardan bazılarıdır. Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî'nin *Mişbâhu'z-zücâce fî zevâ'idü İbn Mâce* adlı eseri, *Sünen-i İbn Mâce*'de bulunduğu halde *Kütüb-i Hamse*'de yer almayan hadisleri ihtiva etmektedir (nşr. Mûsâ Muhammed Ali - İzzet Ali Atıyye, I-II, Kahire, ts.; nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût, I-II, Beyrut 1986; nşr. Muhammed Müntekâ el-Kışnâvî, I-IV, Beyrut 1403). Zehebî *el-Mücerred fî esmâ'i ricâli Süneni İbn Mâce'sinde* İbn Mâce'nin kitabında olup da *Şahîhayn*'dan birinde rivayetleri yer almayan râvileri tabakalar halinde zikretmiştir. Eseri neşreden Bâsim Faysal el-Cevâbire (Riyad 1409/1988), onun elde bulunmayan yazmasındaki isimleriyle Zehebî'nin belirttiği isimleri *el-Müstedrek* adıyla alfabetik olarak eserin sonuna eklemiş, ayrıca *Fihrisü esmâ'i'l-*

İbn Mâce'nin *es-Sünen* adlı eserinin ilk iki sayfası (TSMK, III. Ahmed, nr. 262)

mücerred fî esmâ'î ricâlî Süneni İbn Mâce'yi kaleme almıştır (Riyad 1409/1988).

es-Sünen üzerinde daha farklı çalışmalar da yapılmıştır. Tabip filozof Abdülatîf el-Bağdâdî'nin eserin muhtelif kitaplarından derlediği ve öğrencisi Muhammed b. Yûsuf el-Birzâlî'ye okutup şerhettiği, onun da yeniden düzenlediği *Kitâbü'l-Erba'în et-tıbbiyye el-müstahrece min Süneni İbn Mâce ve şerhuhâ* adlı çalışması bunlardan biridir (nşr. Abdullah Kennûn, *Mecelletü Ma'hedi'l-mahtûâtî'l-'Arabiyye*, XVIII [1392/1972], s. 81-158; nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût, Beyrut 1405/1985). Muhammed Abdürreşîd en-Nu'mânî, *Sünen-i İbn Mâce'ye mukaddime mahiyetinde Mâ temessü ileyhi'l-ḥâce li-men yuṭâli'u Süne-ne İbn Mâce* adlı bir eser yazmış, bunu Abdullah İbrâhîm el-Ensârî, Muhammed Hüseyin ed-Dihlevî'nin *Ref'u'l-iltibâs 'alâ ba'zî'n-nâs'* ile birlikte yayımlamış (Devha 1404), eser ayrıca Abdülfettâh Ebû Gudde tarafından *el-İmâm İbn Mâce ve kitâbühü es-Sünen* adıyla neşredilmiştir (Beyrut 1419). Nâsirüddin el-Elbânî, *Şaḥîḥu Süneni İbn Mâce* (I-II, Beyrut 1406/1986; I-II, Riyad 1408/1988) ve *Zâ'ifü Süneni İbn Mâce* (Beyrut 1409/1988; Riyad 1408; 1417/1997) adıyla iki eser kaleme almıştır. Elbânî *es-Sünen*'deki hadislerden 3503'ünü sahih, 948'ini zayıf, otuz dokuzunu mevzû olarak değerlendirmiştir. Zühre Şâviş bu çalışmanın bir fihristini yayımlamıştır (*Fehârisü Şaḥîḥi ve Zâ'ifi Süneni İbn Mâce*, Beyrut 1408). Robson'un "The Transmission of Ibn Maga's-Sunan" adlı makalesini (*JSS*, III [1958], s. 129-141) Musa Erkaya Türkçe'ye çevirmiştir (*Dini Araştırmalar*, VIII/23 [2005], s. 287-298).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Mâce, *es-Sünen* (nşr. M. Fuâd Abdülbâkî), Kahire 1373/1953, neşredenin girişi, II, 1519-1520; a.e. (nşr. M. Mustafa el-A'zamî), Riyad 1403/1983, neşredenin girişi, I, 15-16; Zehebî, *Tehkiretül-l-ḥuffâz*, II, 636; III, 1132; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XIII, 278-280; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, IX, 531-532; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1004; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 82; *İzâhu'l-meknûn*, II, 28; Sezgin, *GAS* (Ar.), I, 287-288; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), IV, 33; Sa'dî el-Hâşimî, *Ebü Zü'ra er-Râzi ve cühûdühü fî's-sünneti'n-nebeviyye*, Medine 1409/1989, III, 1010-1020; M. Abdürreşîd en-Nu'mânî, *el-İmâm İbn Mâce ve kitâbühü es-Sünen* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1419, s. 177-180, 192-222; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetraf* (Özbek), s. 404-405; Osman Güner, "İbn Mâce'nin Süneni ve Kütüb-i Sitte'deki yeri", *Öndokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 9, Samsun 1996, s. 191-207; İsmail L. Çakan, "Büsrî, Ahmed b. Ebû Bekir", *DİA*, VI, 468; M. Yaşar Kandemir, "Moğultay b. Kılıç", a.e., XXX, 230.

M. YAŞAR KANDEMİR

es-SÜNEN

(السن)

Ebü Dâvûd es-Sicistânî'nin

(ö. 275/889)

Kütüb-i Sitte'ye dahil olan eseri.

Ebü Dâvûd, rivayete göre hayatı boyunca yazdığı 500.000 hadis arasından sene-dinde kopukluk bulunmayan ve râvilerinin zayıflığı hakkında görüş birliğine varılmayan ahkâma dair 4800'ünü seçerek eserini meydana getirmiş ve hocası Ahmed b. Hanbel'e sunarak onun takdirini kazanmıştır (Hatîb, IX, 56). Müellif, eserine kaydettiği hadislerin sahih olmasına dikkat etmekle birlikte sahih hadis bulamadığı konularda Hz. Peygamber'e aidiyeti muhtemel olan zayıf hadis almakta sakınca görmemiş ve bu tür rivayetleri fakihlerin kıyasına tercih etmiştir. Kendisinden *es-Sünen*'in mahiyetini öğrenmek isteyen Mekkeliler'e yazdığı ve *Risâle ilâ ehli Mekke fî vaşfi Sünenih* (*Risâletü Ebi Dâvûd ilâ ehli Mekke fî vaşfi Sünenih*, nşr. Muhammed Lutfî es-Sabbâğ, Beyrut 1394) adını verdiği mektubunda eserinin özelliklerini anlatmıştır. Buna göre Ebü Dâvûd *es-Sünen*'de bildiği hadislerin en sahihlerini bir araya getirmiş, ancak bunlardan iki ayrı sahih senedle rivayet edilen, fakat birinin isnadı daha kuvvetli, diğerinin râvisi hıfz yönünden daha güçlü olduğunda çoğu zaman hıfzı kuvvetli olanı tercih etmiş, bir babda birçok sahih hadis bulunsa bile o baba sadece bir veya iki hadis almış, bir hadisin farklı rivayetlerinde önemli bilgiler varsa o rivayetleri farklı senedlerle zikretmiş, hadisleri genellikle kısaltmış ve uzun hadislerin sadece konuyla ilgili kısmını yazmış, muhaddislerin terkinde ittifa ettiği râvilerin rivayetlerine yer vermemiştir. Hadisleri titiz bir çalışmayla derleyen Ebü Dâvûd, sahih isnadla rivayet edilen her rivayeti eserine aldığı kanaatle Resûlullah'ın sünneti konusunda sadece bu eserle yetinilebileceğini belirtmiştir. Bir konuda müsned rivayet bulunmadığı için münker veya çok zayıf rivayetleri eserine alma gereğini duyduğunda bu duruma işaret etmiş, üzerinde herhangi bir değerlendirmeye yapmadığı rivayetlerin delil olarak kullanılabileceğini söylemiştir. *es-Sünen*'e yalnız ahkâm hadislerini alıp zühde ve faziletli amellere dair rivayetlere yer vermediğini, kitabındaki 4800 hadisten 600 kadarının mürsel olduğunu ifade etmiştir. Ebü Dâvûd'un *el-Merâsîl* adlı eserindeki rivayetlerin 600'e yakın olması, ayrıca *el-*

Merâsîl'in *es-Sünen*'in bazı nüshalarının sonunda bulunması (Köprülü Ktp., nr. 363), yine *es-Sünen*'in bazı nüshalarında "Hâzâ âhirü'l-merâsîl min *Kitâbi's-Sünen*" kaydının görülmesi *el-Merâsîl*'in *es-Sünen*'in tekmiyesi olduğunu göstermektedir (bk. *el-MERÂSÎL*).

es-Sünen'deki rivayetlerin yarısından fazlası hem Buhârî hem Müslim'in veya sadece bunlardan birinin rivayet ettiği hadislerle ceyyid kabul edilen, isnadı sâlih olan, iki veya daha fazla leyyin tarikten geldiği için makbul sayılan, ayrıca râvisinin hâfıza zayıflığı yüzünden isnadı zayıf kabul edilen (Ebü Dâvûd bu tür hadisler hakkında genellikle bir değerlendirme yapmaz) ve râvisi çok zayıf olan hadislerden meydana gelir. Isnadı zayıf sayılan ve râvisinin zayıf olduğu açıkça görülen hadisleri eserine almakta sakınca görmeyen Ebü Dâvûd bu tür hadislerin zayıflığını genellikle açıklamıştır. Onun asıl amacı fakihlerin delil olarak kullandığı ahkâm hadislerini bir araya getirmektir. Aşırı derecede zayıf sayılmayan rivayetleri re'y ve kıyasa tercih ettiği için bu tür hadislerin kabulünde farklı bir ölçü uygulamıştır. *es-Sünen*'deki rivayetler genellikle hasen kabul edilmiş, ahkâm hadislerinin başarıyla derlendiği eser *Kütüb-i Sitte*'nin üçüncü kitabı kabul edilmiştir (M. Reşâd Halîfe, s. 162). Wensick'in *el-Mu'cemü'l-müfahres*'teki sayımına göre *es-Sünen*'de kırk kitap, 1889 bab ve 4800 hadis bulunmaktadır. Muhtelif neşirlere göre ise bu sayılar değişmektedir (meselâ Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd neşrinde otuz beş kitap, 1871 bab ve 5274 hadis, Muhammed Avvâme neşrinde otuz altı kitap, 1850 bab ve 5232 hadis bulunmaktadır). "*Kitâbü'l-Luḳaṭa*" ve "*Kitâbü'l-Mehdî*"de olduğu gibi bazı bablarda isim görülmemekte, bazı bablarda ise bir başlık açılmakla birlikte bab adı zikredilmemektedir. *es-Sünen*'i Ebü Dâvûd'dan rivayet eden talebelerinden biri onu hocasından yirmi yıl boyunca birkaç defa (Zehebî, XV, 307) ve Ebü Dâvûd'un vefatından önce dinleyen Ebü Ali Muhammed b. Ahmed b. Amr el-Lü'î'dir. İbn Dâse diye anılan diğer talebesi Ebü Bekir Muhammed b. Bekir b. Muhammed el-Basrî eseri hocasından son şekliyle tam olarak dinleyen râvi olarak bilinmektedir (a.g.e., XV, 538). *es-Sünen*'in tanınmış râvileri arasında süfi muhaddis Ebü Saîd İbnü'l-A'râbî de bulunmaktadır.

es-Sünen Leknev'de (1840, 1877, 1305, I-II, 1318, Ebü'l-Hasenât Muhammed el-Fencânî'nin şerhiyle birlikte), Delhi'de